Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

2 päivänä huhtikuuta 2020 * [i]

Ennakkoratkaisupyyntö – Siirtotyöläiset – Sosiaaliturva – Asetus (ETY) N:o 1408/71 – Sovellettava lainsäädäntö – 14 artiklan 1 kohdan a alakohta– Lähetetyt työntekijät – 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohta – Henkilö, joka työskentelee tavanomaisesti kahden tai useamman jäsenvaltion alueella yrityksen sivutoimipaikan tai pysyvän edustuston palveluksessa jonkin muun jäsenvaltion alueella kuin sen, jossa yrityksellä on kotipaikka – Asetus (ETY) N:o 574/72 – 11 artiklan 1 kohdan a alakohta – 12 a artiklan 1 a kohta – E 101 -todistus – Sitova vaikutus –Todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti – Vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta todeta petos ja sivuuttaa todistus – Asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohta – Toimivaltaisten laitosten välinen yhteistyö – Rikostuomion oikeusvoima suhteessa siviilituomioon – Unionin oikeuden ensisijaisuus

Yhdistetyissä asioissa C-370/17 ja C-37/18,

joissa on kyse kahdesta SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, joista toisen on esittänyt tribunal de grande instance de Bobigny (Bobignyn alioikeus, Ranska) 30.3.2017 tekemällään päätöksellä (C-370/17) ja toisen Cour de cassation (Ranska) 10.1.2018 tekemällään päätöksellä (C-37/18), jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 19.6.2017 ja 19.1.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC)

vastaan

Vueling Airlines SA (C-370/17),

ja

Vueling Airlines SA

vastaan

Jean-Luc Poignant (C-37/18),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan (esittelevä tuomari), M. Safjan, S. Rodin ja I. Jarukaitis sekä tuomarit M. Ilešič, C. Toader, D. Šváby ja F. Biltgen,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

kirjaaja: hallintovirkamies V. Giacobbo-Peyronnel,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 29.1.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC), edustajinaan A. Lyon-Caen ja S. Guedes, avocats,

– Vueling Airlines SA, edustajinaan D. Calciu, B. Le Bret, F. de Rostolan ja E. Logeais, avocats,

– Jean-Luc Poignant, edustajinaan A. Lyon-Caen ja S. Guedes, avocats,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas, A. Alidière, A. Daly ja A.-L. Desjonquères,

– Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vláčil ja J. Pavliš,

– Irlanti, asiamiehinään M. Browne, G. Hodge, K. Skelly, N. Donnelly ja A. Joyce,

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Van Hoof ja D. Martin,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 31.3.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 631/2004 (EUVL 2004, L 100, s. 1) (jäljempänä asetus N:o 1408/71), 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan, sekä asetuksen N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 647/2005 (EUVL 2005, L 117, s. 1) (jäljempänä asetus N:o 574/72)11 artiklan 1 kohdan ja 12 a artiklan 1 a kohdan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty kahdessa eri oikeudenkäynnissä, joista ensimmäisessä vastakkain ovat Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (siviili-ilmailualan lentohenkilökunnan eläkekassa, CRPNPAC) ja Vueling Airlines SA (jäljempänä Vueling) ja toisessa Vueling ja Jean-Luc Poignant, ja joissa on kummassakin kyse toimivaltaisen espanjalaisen laitoksen antamista E 101-todistuksista, jotka koskivat Roissy–Charles de Gaullen lentokentällä (Ranska) työskentelevää Vuelingin lentohenkilökuntaa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 1408/71

3 Asetuksen N:o 1408/71 II osastossa, jonka otsikko oli ”Sovellettavan lainsäädännön määrittäminen”, olivat sen 13–17 a artikla.

4 Asetuksen 13 artiklassa, jonka otsikko oli ”Yleiset säännöt”, säädettiin seuraavaa:

”1. Jollei 14 c tai 14 f artiklasta muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Tämä lainsäädäntö määrätään tämän osaston säännösten mukaisesti.

2. Jollei 14–17 artiklasta muuta johdu:

a) jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella;

– –”

5 Asetuksen 1408/71 14 artiklassa, jonka otsikko oli ”Palkatussa työssä olevia muita henkilöitä kuin merimiehiä koskevat erityissäännöt”, säädettiin seuraavaa:

”Edellä 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa sääntöä sovelletaan ottaen huomioon seuraavat poikkeukset ja olot:

1) a) Jäsenvaltion alueella toimivan yrityksen palveluksessa tavallisesti työskentelevään henkilöön, jonka tämä yritys lähettää toisen jäsenvaltion alueelle suorittamaan siellä työtä tämän yrityksen palveluksessa, sovelletaan edelleen ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädäntöä edellyttäen, että tämän työskentelyn arvioitu kesto ei ole enempää kuin 12 kuukautta ja että häntä ei lähetetä korvaamaan toista työntekijää, jonka komennus on päättynyt.

– –

2) Kahden tai useamman jäsenvaltion alueella tavallisesti työskentelevään henkilöön sovelletaan seuraavalla tavalla määrättyä lainsäädäntöä:
   a) Matkustavan tai lentävän henkilökunnan jäsen yrityksessä, joka toisen lukuun tai omaan lukuunsa harjoittaa kansainvälistä liikennettä kuljettaen matkustajia tai tavaraa rautateitse, maanteitse, lentoteitse tai sisävesitse ja jolla on kotipaikka jäsenvaltion alueella, on viimeksi mainitun valtion lainsäädännön alainen seuraavin rajoituksin:
      i) jos kysymyksessä olevalla yrityksellä on sivutoimipaikka tai pysyvä edustusto muun jäsenvaltion alueella kuin sen, missä sillä on kotipaikka, tällaisen sivutoimipaikan tai pysyvän edustuston palveluksessa oleva henkilö on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella tällainen sivutoimipaikka tai pysyvä edustusto sijaitsee;

– –”

6 Asetuksen N:o 1408/71 IV osastossa, jonka otsikko oli ”Siirtotyöläisten sosiaaliturvan hallintotoimikunta”, oli sen 80 artikla, jonka otsikko oli ”Kokoonpano ja toiminta”, ja jonka 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Komission yhteyteen perustetaan siirtotyöläisten sosiaaliturvan hallintotoimikunta, jäljempänä ’hallintotoimikunta’, jossa on jäsenvaltioiden hallitusten edustajat tarvittaessa asiaa tuntevien neuvonantajien avustamina. Komission edustaja osallistuu hallintotoimikunnan kokouksiin neuvoa-antavassa ominaisuudessa.”

7 Asetuksen N:o 1408/71 VI osastossa, jonka otsikko oli ”Erinäisiä säännöksiä”, oli sen 84 a artikla, jonka otsikko oli ”Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien laitosten ja henkilöiden väliset suhteet”, ja jonka 3 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jos tämän asetuksen tulkinnassa tai soveltamisessa ilmenee vaikeuksia, jotka voisivat vaarantaa asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilön oikeudet, toimivaltaisen valtion laitoksen tai kyseisen henkilön asuinvaltion laitoksen on otettava yhteyttä laitokseen tai laitoksiin asianomaisessa jäsenvaltiossa tai asianomaisissa jäsenvaltioissa. Jos asiaa ei pystytä ratkaisemaan kohtuullisessa ajassa, asianomaiset toimivaltaiset viranomaiset voivat kääntyä hallintotoimikunnan puoleen.”

Asetus (EY) N:o 883/2004

8 Asetus N:o 1408/71 kumottiin ja korvattiin 1.5.2010 lähtien sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 22.5.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 465/2012 (EUVL 2012, L 149, s. 4 ja oikaisu EUVL 2004, L 200, s. 1; jäljempänä asetus N:o 883/2004). Asetuksen N:o 883/2004 II osastolla, jonka otsikko on ”Sovellettavan lainsäädännön määrittäminen” ja jossa ovat sen 11–16 artikla, korvattiin asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännökset, ja asetuksen N:o 883/2004 71 artikla ja 76 artiklan 6 kohta vastaavat asiallisesti asetuksen N:o 1408/71 80 artiklaa ja 84 a artiklan 3 kohtaa.

Asetus N:o 574/72

9 Asetuksen N:o 574/72 11 artiklan, jonka otsikko oli ”Muodollisuudet lähetettäessä työntekijää muualle asetuksen 14 artiklan 1 kohdan ja 14 b artiklan 1 kohdan mukaisesti sekä asetuksen 17 artiklan mukaan tehtyjen sopimusten mukaisesti”, 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Sellaisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen nimeämän laitoksen, jonka lainsäädäntöä sovelletaan, on annettava todistus siitä, että työntekijään sovelletaan tätä lainsäädäntöä määrättyyn päivään asti:

a) työntekijän tai hänen työnantajansa pyynnöstä asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa ja 14 b artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa;

– –”

10 Asetuksen N:o 574/27 12 a artiklan, jonka otsikko oli ”Sellaisten henkilöiden osalta sovellettavat säännöt, joita tarkoitetaan asetuksen 14 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 14 a artiklan 2–4 kohdassa ja 14 c artiklassa ja jotka normaalisti tekevät työtä tai harjoittavat itsenäisesti ammattia kahden tai useamman jäsenvaltion alueella”, 1 a kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jos asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti henkilö, joka on matkustavan tai lentävän henkilökunnan jäsen kansainvälistä liikennettä harjoittavassa yrityksessä, on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hänet työllistävän yrityksen sääntömääräinen kotipaikka tai

liiketoimipaikka tai sivuliike tai kiinteä toimipaikka sijaitsee tai jonka alueella hän asuu ja pääasiallisesti työskentelee, kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen nimeämän laitoksen on annettava asianomaiselle henkilölle todistus siitä, että hän on sen lainsäädännön alainen.”

Asetus (EY) N:o 987/2009

11 Asetus N:o 574/72 kumottiin ja korvattiin 1.5.2010 lähtien asetuksen N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä 16.9.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 987/2009 (EUVL 2009, L 284, s. 1).

12 Asetuksen N:o 987/2009 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion laitoksen antamat asiakirjat, joissa osoitetaan henkilön tilanne perusasetuksen ja täytäntöönpanoasetuksen soveltamista varten, ja todisteet, joiden perusteella nämä asiakirjat on annettu, on hyväksyttävä muiden jäsenvaltioiden laitoksissa niin kauan kuin jäsenvaltio, jossa nämä asiakirjat tai todisteet on annettu, ei peruuta niitä tai julista niitä mitättömiksi.

2. Jos on syytä epäillä asiakirjan pätevyyttä tai siinä olevien tietojen perustana olevien tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, asiakirjan vastaanottaneen jäsenvaltion laitoksen on pyydettävä asiakirjan antaneelta laitokselta tarvittavia tarkennuksia ja tarvittaessa kyseisen asiakirjan peruuttamista. Asiakirjan antaneen laitoksen on harkittava uudelleen asiakirjan antamisperusteita ja tarvittaessa peruutettava se.

3. Jos 2 kohdan nojalla on syytä epäillä asianomaisten henkilöiden toimittamien tietojen oikeellisuutta, asiakirjan tai todisteen pätevyyttä tai niissä olevien tietojen perustana olevien tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, oleskelu- tai asuinpaikan laitoksen on tarkistettava, mikäli mahdollista, toimivaltaisen laitoksen pyynnöstä kyseiset tiedot tai asiakirjat.

4. Jos kyseiset laitokset eivät pääse sopimukseen, asia voidaan viedä toimivaltaisten viranomaisten kautta hallintotoimikunnan käsittelyyn aikaisintaan kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona asiakirjan vastaanottanut laitos on esittänyt pyynnön. Hallintotoimikunta pyrkii sovittelemaan näkökannat kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on annettu sen käsiteltäväksi.”

Ranskan oikeus

Työoikeudellisten säännösten koonnos

13 Työoikeudellisten säädösten koonnoksen (code du travail, jäljempänä työlaki), sellaisena kuin se oli voimassa tosiseikkojen tapahtumahetkellä, L 1262-3 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Työnantaja ei voi vedota työntekijöiden lähettämiseen sovellettaviin säännöksiin, jos sen toiminta suuntautuu kokonaan kotimaan alueelle tai se harjoittaa toimintaansa kotimaassa sijaitsevissa tiloissa tai siellä sijaitsevan infrastruktuurin avulla ja jos toimintaa harjoitetaan niistä käsin tavanomaisesti, pysyvästi ja jatkuvasti. Se ei voi vedota näihin säännöksiin esimerkiksi silloin, kun sen toiminta käsittää asiakkaiden hankintaa ja kartoitusta tai työntekijöiden palkkaamista kotimaassa.

Näissä tapauksissa työnantajan on noudatettava kotimaahan sijoittautuneisiin yrityksiin sovellettavia työlain säännöksiä.”

14 Työlain L 8221-3 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Pimeän työn teettämiseksi salaamalla toiminnan harjoittaminen katsotaan voittoa tavoitteleva tuotanto-, jalostus- tai korjaustoiminta, palvelujen tarjoaminen tai kaupankäynti, jota harjoittava henkilö on velvollisuuksiaan tarkoituksellisesti laiminlyöden:

– –

2° tai jättänyt tekemättä sosiaaliturvalaitoksille taikka veroviranomaisille voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti annettavat ilmoitukset.”

Siviili-ilmailua koskevien säädösten koonnos

15 Siviili-ilmailua koskevien säännösten koonnoksen (code de l’aviation civile, jäljempänä siviili-ilmailulaki) R. 330-2-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Työlain [L 1262-3] §:ää sovelletaan lentoliikennettä harjoittaviin yhtiöihin sillä perusteella, että niillä on tukikohtia Ranskan valtion alueella.

Tukikohdalla tarkoitetaan tiloja tai infrastruktuuria, joista käsin yhtiö harjoittaa lentoliikennettä pysyvästi, tavanomaisesti ja jatkuvasti käyttäen tähän palkkaamiaan työntekijöitä ja jonne työntekijöiden työsuoritukset tosiasiallisesti keskittyvät. Tällaisella työntekijän työsuoritusten keskuspaikalla tarkoitetaan edellisissä säännöksissä paikkaa, jossa työntekijä tavanomaisesti suorittaa työtehtäviään tai jonne hän saapuu niitä suorittamaan ja josta hän poistuu suoritettuaan ne.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-370/17

16 Vueling-lentoyhtiön kotipakka on Barcelonassa (Espanja) ja se on merkitty Bobignyn (Ranska) kaupparekisteriin Roissy – Charles de Gaullen lentoaseman I terminaaliin perustamansa lentoliikenne- ja omahuolintapalveluja tarjoavan liiketoiminnallisen yksikön perusteella. Vueling aloitti 21.5.2007 säännöllisen lentojen liikennöinnin lukuisten Espanjassa sijaitsevien kaupunkien ja kyseisen lentokentän välillä.

17 Roissy III -lentokentän (Ranska) työsuojeluviranomainen (jäljempänä työsuojeluviranomainen) laati vuoden 2008 tammikuusta alkaen suorittamiensa tarkastusten johdosta Vuelingista tarkastuspöytäkirjan toteamansa pimeästi teetetyn työn perusteella.

18 Tarkastuspöytäkirjassa kyseinen viranomainen totesi, että Vuelingilla oli Roissy – Charles de Gaullen lentokentällä käytössään toimitiloja, joita käytettiin liiketoimintaan ja sen johtamiseen, lentohenkilökunnan lepotaukoihin ja lennoille valmistautumiseen, sekä lipunmyynnin valvontapiste ja matkustajien lähtöselvityspiste ja että sillä oli palveluksessaan 50 matkustamohenkilöstöön kuuluvaa työntekijää ja 25 ohjaamohenkilöstöön kuuluvaa työntekijää, joiden työsopimuksiin sovellettiin Espanjan oikeutta, ja toisaalta maahenkilöstöä sekä liiketoiminnasta vastaava johtava toimihenkilö, joiden työsopimuksiin sovellettiin Ranskan lainsäädäntöä.

19 Työsuojeluviranomainen totesi, että vain maahenkilöstöstä oli tehty ilmoitus Ranskan sosiaaliturvalaitoksille ja että lentohenkilökuntaan kuuluvilla oli Tesorería general de la seguridad social de Cornellà de Llobregatin (Cornellà de Llobregatin sosiaaliturvalaitos, Espanja; jäljempänä espanjalainen sosiaaliturvalaitos) antama E 101 -todistus, jonka mukaan heidät oli lähetetty väliaikaiselle komennukselle Ranskaan asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa

tarkoitetulla tavalla. Työsuojeluviranomainen totesi, että 48 työntekijää oli otettu palvelukseen alle 30 päivää ennen Ranskaan lähettämistä, jotkut vasta tätä edeltävänä päivänä ja jotkut jopa vasta kyseisenä päivänä, ja katsoi, että heidät oli otettu palvelukseen työhön lähettämistä varten. Se totesi myös, että näistä 21 työntekijän palkkatodistuksessa ilmoitettiin osoite Ranskassa, ja korosti, että huomattavan monessa työhön lähettämisilmoituksessa oli vääriä kotipaikkatietoja, joilla peiteltiin sitä, että suurimmalla osalla näistä työhön lähetetyistä työntekijöistä ei ollut kotipaikkaa Espanjassa ja etteivät jotkut heistä olleet koskaan edes asuneet siellä.

20 Työsuojeluviranomainen totesi lisäksi, että Vuelingilla oli Roissy – Charles de Gaullen lentokentällä siviili-ilmailulain R. 330-2-1 §:ssä tarkoitettu tukikohta, koska yhtiön ohjaamo- ja matkustamohenkilöstö saapui suorittamaan työtehtäviään kyseiselle lentoasemalle ja poistui sieltä tehtävät suoritettuaan. Se katsoi tämän perusteella, että työlain L 1262-3 §:n mukaan Vueling ei voinut vedota työntekijöiden lähettämiseen sovellettaviin säännöksiin.

21 Työsuojeluviranomainen katsoi myös, että pääasiassa kyseessä olevat työntekijät kuuluivat Ranskan työlainsäädännön alaisuuteen ja ettei heillä voinut olla lähetetyn työntekijän asemaa. Lisäksi se katsoi, että kyseessä oli työhön lähettämistä koskeva petos ja että tästä oli aiheutunut vahinkoa niin näille työntekijöille – koska he jäivät vaille muun muassa Ranskan sosiaaliturvajärjestelmän tarjoamia oikeuksia – kuin yhteiskunnallekin, koska työnantaja ei ollut maksanut järjestelmään suoritettavia maksuja. Sen osalta, että kyseisillä työntekijöillä oli E 101 -todistus, työsuojeluviranomainen katsoi, että vaikka tämä asiakirja synnyttikin olettaman sosiaaliturvajärjestelmään kuulumisesta, sitä ei voitu pitää näyttönä siitä, että työhön lähettämiseen oli turvauduttu pätevästi.

22 Tarkastuspöytäkirjan perusteella CRPNPAC nosti 11.8.2008 kanteen tribunal de grande instance de Bobignyssa (Bobignyn alioikeus, Ranska) ja vaati korvausta vahingosta, joka oli aiheutunut siitä, ettei lentohenkilökuntaa, joka oli Vuelingin palveluksessa Roissy – Charles de Gaullen lentoasemalla, ollut vakuutettu sen hallinnoimassa täydentävää eläkevakuutusta koskevassa järjestelmässä.

23 Tämän lisäksi Vuelingia vastaan nostettiin syyte tribunal correctionnel de Bobignyssa (Bobignyn alueellinen rikostuomioistuin, Ranska) työlain L 8221-3 §:ssä tarkoitetusta pimeän työn teettämisestä, koska se oli tarkoituksellisesti harjoittanut lentoliikenteen henkilökuljetuksia Roissy – Charles de Gaullen lentokentällä 21.5.2007–16.5.2008 tekemättä sosiaaliturvalaitoksille tai veroviranomaisille annettavia ilmoituksia muun muassa salaamalla työntekijöidensä työskentelyn Ranskassa ja rinnastamalla sen sääntöjenvastaisesti työntekijöiden lähettämiseen, vaikka työntekijät oli palkattu yksinomaan siinä tarkoituksessa, että he työskentelisivät Ranskan valtion alueella Ranskassa sijaitsevista tukikohdista käsin.

24 Tribunal de grande instance de Bobigny päätti lykätä asian ratkaisua CRPNPACin Vuelingia vastaan vireille panemassa siviilioikeudellisessa menettelyssä, koska rikosoikeudenkäynti oli vireillä ja koska sitä ei ollut vielä lopullisesti ratkaistu.

25 Tribunal correctionnel de Bobigny vapautti 1.7.2010 antamallaan tuomiolla Vuelingin syytteistä.

26 Cour d'appel de Paris (Pariisin ylioikeus, Ranska) kumosi 31.1.2012 antamallaan tuomiolla mainitun alioikeuden tuomion ja totesi, että Vueling oli syyllistynyt pimeän työn teettämiseen, ja määräsi sille 100 000 euron suuruisen sakkorangaistuksen.

27 Cour d'appel de Paris totesi langettavan tuomionsa perusteluissa ensin, että Vuelingin ohjaamo- ja matkustamohenkilökunta oli otettu palvelukseen Espanjassa ja että kyseessä oleville työntekijöille oli annettu espanjalaisen sosiaaliturvalaitoksen asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla laatimat E 101-todistukset, ja tämän jälkeen, että yhtiö oli harjoittanut toimintaansa Roissy – Charles de Gaullen lentokentällä käytössään olevasta sivutoimipaikasta tai ainakin siviili-ilmailulain R. 330-2-1 §:ssä tarkoitetuksi tukikohdaksi luonnehdittavasta paikasta. Cour d'appel de Paris katsoi

tuomiossaan, että kyseinen yksikkö oli toiminnallisesti itsenäinen ja ettei Vueling näin ollen voinut vedota siihen, että yhtiön ja kyseessä olevan lentohenkilökunnan välillä vallitsi edelleen organisatorinen yhteys.

28 Cour d'appel de Paris totesi tuomiossaan myös, että Vueling oli tarkoituksellisesti jättänyt noudattamatta sovellettavia sääntöjä esimerkiksi, kun se oli ilmoittanut 41 työntekijänsä asuvan yhtiönsä kotipaikan osoitteessa kykenemättä esittämään tälle vakavasti otettavaa selitystä, jonka perusteella petosepäily olisi voitu torjua, minkä vuoksi yhtiö ei voinut väittää asiassa syyllistytyn välttämättä oikeudelliseen virheeseen sen toimien laillisuuden uskottavuuden osalta. Cour d'appel katsoi lisäksi, että vaikka E 101 -todistukset loivat työntekijöiden kuulumista Espanjan sosiaaliturvajärjestelmään koskevan olettaman, joka sitoi toimivaltaisia ranskalaisia sosiaaliturvalaitoksia, näillä todistuksilla ei kuitenkaan voitu evätä ranskalaiselta rikostuomioistuimelta valtaa todeta sen lainsäädännön, jossa säädetään siitä, millä edellytyksillä työntekijöiden lähettäminen Ranskaan katsotaan päteväksi, tarkoituksellista rikkomista.

29 Työnantajamaksujen perinnästä sosiaaliturvajärjestelmään vastaava Seine-et-Marnen (Ranska) viranomainen (Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales de Seine-et-Marne, jäljempänä Ursaff) 4.4.2012 ilmoitti näistä tosiseikoista sille espanjalaiselle sosiaaliturvalaitokselle, joka oli antanut kyseessä olevat E 101-todistukset ja vaati niiden toteamista mitättömiksi.

30 Cour de cassationin (ylin tuomioistuin, Ranska) rikosasiainjaosto hylkäsi 11.3.2014 antamallaan tuomiolla Vuelingin valituksen cour d'appel de Paris'n 31.1.2012 antamasta tuomiosta. Cour de cassation katsoi, että Vueling harjoitti toimintaansa Roissy – Charles de Gaullen lentokentällä tavanomaisesti, pysyvästi ja jatkuvasti Ranskassa sijaitsevissa tiloissa tai siellä sijaitsevan infrastruktuurin avulla, joten Vuelingilla oli katsottava olevan maan alueella käytössään sivutoimipaikka tai ainakin tukikohta. Tämän perusteella se katsoi, ettei Vueling voinut vedota E 101 -todistuksiin osoittaakseen kyseessä olevien työkomennusten lainmukaisuuden ja estää näin kansallista tuomioistuinta toteamasta, että kyseessä on Ranskan lainsäädännön tarkoituksellinen rikkominen.

31 Todistukset antanut espanjalainen sosiaaliturvalaitos totesi Ursaffin 4.4.2012 esittämästä pyynnöstä kyseiset E 101 -todistukset mitättömiksi 17.4.2014 tekemällään päätöksellä.

32 Vueling teki päätöksestä oikaisuvaatimuksen 29.5.2014 hierarkkisesti ylemmälle viranomaiselle.

33 Toimivaltainen ylempi viranomainen hylkäsi ensin 1.8.2014 tekemällään päätöksellä oikaisuvaatimuksen mutta katsoi 5.12.2014 tekemässään muutospäätöksessä, että E 101 -todistusten mitättömäksi toteaminen oli katsottava vaikutuksettomaksi. Se perusteli päätöstään sillä, että kun otetaan huomioon ajan kuluminen ja se, ettei aiemmin maksettuja vakuutusmaksuja voitu palauttaa vanhentumisen vuoksi, kyseisten työntekijöiden vakuuttamista Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä ei ollut syytä pitää perusteettomana. Lisäksi se korosti, että kyseiset työntekijät olivat voineet saada näiden vakuutusmaksujen perusteella sosiaaliturvaetuuksia ja että jos heidän vakuutuksensa peruutettaisiin, he saattaisivat jäädä kokonaan vaille sosiaaliturvaa. Tämän viranomaisen mukaan pääasiassa kyseessä olevien E 101 -todistusten mitättömäksi toteamista ei voitu pitää perusteltuna, koska niiden antaminen perustui yksinkertaisesti siihen, että nämä työntekijät oli vakuutettu Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä.

34 Siviiliasian, jonka CRPNPAC oli pannut vireille tribunal de grande instance de Bobignyssa, käsittelyä jatkettiin sen jälkeen, kun Cour de cassation oli antanut tuomionsa 11.3.2014.

35 Tribunal de grande instace de Bobigny pohtii tässä yhteydessä sitä, onko E 101 -todistuksilla katsottava olevan sitova vaikutus silloin, kun kyseiset työntekijät vastaanottaneen jäsenvaltion rikostuomioistuin on tuominnut työnantajan pimeän työn teettämisestä. Se on epävarma erityisesti siitä, mikä on asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 12 a artiklan 1 a kohdan merkitys tässä yhteydessä ja mikä merkitys on sillä, että tällaisia todistuksia on käytetty väärin tai vilpillisesti.

36 Tribunal de grande instance de Bobigny päätti tästä syystä lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko vaikutus, joka liitetään E 101 -todistukseen, jonka on antanut [asetuksen N:o 574/72] 11 artiklan 1 kohdan ja 12 a artiklan 1 a alakohdan mukaisesti sen jäsenvaltion viranomaisen nimeämä laitos, jonka sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan edelleen työntekijän tilanteeseen, säilytettävä silloinkin, kun E 101 -todistus on saatu turvautumalla petokseen tai oikeuden väärinkäyttöön, jonka on todennut lopullisesti sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa työntekijä työskentelee tai jossa hänen pitää työskennellä?

2) Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, onko E 101 -todistusten antaminen esteenä sille, että petokseen syyllistyneen työnantajan menettelystä vahinkoa kärsineet henkilöt saavat siitä korvauksen ilman, että työntekijöiden kuulumista E 101 -todistuksessa ilmoitettuihin järjestelmiin asetetaan kyseenalaiseksi työnantajaa vastaan nostetulla korvauskanteella?”

Asia C-37/18

37 Jean-Luc Poignant otettiin 21.4.2007 Vuelingin palvelukseen perämieheksi englanninkielisellä sopimuksella, johon sovellettiin Espanjan oikeutta. Sopimukseen tämän jälkeen 14.6.2007 lisätyllä muutoksella hänet lähetettiin työhön Roissy – Charles de Gaullen lentokentälle. Työkomennusta, jonka oli alun perin tarkoitus kestää kuusi kuukautta, jatkettiin kuudella kuukaudella 16.6.2008 asti.

38 Poignant irtisanoutui 30.5.2008 päiväämällään kirjeellä vedoten muun muassa siihen, että hänen sopimusoikeudellinen asemansa oli Ranskan oikeuden kannalta tarkasteltuna lainvastainen, mutta peruutti irtisanoutumisensa 2.6.2008 lähettämällään sähköpostiviestillä. Tämän jälkeen hän totesi 9.6.2008 päiväämässään kirjeessä työsopimuksensa päättyneen ja vetosi uudelleen tähän lainvastaisuuteen.

39 Poignant nosti kanteen conseil des prud’hommes de Bobignyssa (Bobignyn työtuomioistuin, Ranska) ja vaati, että hänen irtisanoutumisensa katsotaan oikeusvaikutuksiltaan perusteettomaan irtisanomiseen rinnastettavaksi työsopimussuhteen purkautumiseksi ja että hänelle suoritetaan kiinteämääräinen korvaus pimeän työn teettämisestä ja korvaus Ranskan sosiaaliturvajärjestelmään suoritettavien vakuutusmaksujen maksamatta jättämisestä aiheutuneista vahingoista ajanjaksolta 1.7.2007–31.7.2008.

40 Conseil des prud’hommes de Bobigny hylkäsi 14.4.2011 antamallaan tuomiolla kaikki nämä vaatimukset. Se katsoi, että Vueling oli noudattanut sovellettavia hallinnollisia menettelymääräyksiä asianmukaisesti muun muassa pyytämällä espanjalaisilta sosiaaliturvalaitoksilta E 101 -todistukset työntekijöilleen. Conseil de prud’hommes totesi myös, ettei Poignantin työkomennus ollut kestänyt vuotta kauemmin ja ettei häntä ollut lähetetty Ranskaan korvaamaan ketään muuta.

41 Cour d’appel de Paris kumosi 4.3.2016 antamallaan tuomiolla conseil de prud’hommes de Bobignyn tuomion tukeutumalla Cour de cassationin 11.3.2014 antamaan tuomioon, joka on mainittu edellä tämän tuomion 30 kohdassa, ja velvoitti Vuelingin maksamaan Poignantille tämän vaatiman kiinteämääräisen korvauksen pimeän työn teettämisestä sekä korvauksen Ranskan sosiaaliturvajärjestelmään suoritettavien vakuutusmaksujen maksamatta jättämisestä aiheutuneesta vahingosta.

42 Cour d'appel de Paris'n mukaan Poignant oli esittänyt riittävästi todisteita osoittaakseen, että hänen työsopimussuhteensa oli Ranskan oikeuden vastainen. Se totesi erityisesti, että Poignantin kotiosoite oli aina ollut Ranskassa, vaikka hänen kotipaikakseen oli hänen työsopimuksessaan ja hänen työkomennuksestaan siihen lisätyssä muutoksessa fiktiivisesti ilmoitettu Barcelona. Hänen palkkatodistuksensa oli myös annettu samalla Barcelonassa sijaitsevalla fiktiivisellä osoitteella varustettuina.

43 Vueling valitti cour d'appel de Paris'n 4.3.2016 antamasta tuomiosta Cour de cassationiin.

44 Valitusasiaa tutkiessaan Cour de cassation on pohtinut muun muassa sitä, onko tulkintaa, jonka unionin tuomioistuin omaksui 27.4.2017 antamassaan tuomiossa A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309), jossa oli kyse riita-asiasta, jossa E 101 -todistukset oli annettu asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla, noudatettava myös asiassa, jossa on kyse pimeän työn teettämisestä muodostuvasta rikoksesta ja tämän asetuksen 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla annetuista todistuksista sellaisten työntekijöiden osalta, jotka työskentelevät sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalaisia he ovat ja jonka alueella heidän työnantajanaan olevalla lentoyhtiöllä on sivutoimipaikka, kun jo pelkästään todistuksista sellaisenaan voidaan päätellä, että ne on hankittu tai että niihin on vedottu vilpillisesti.

45 Cour de cassation ei myöskään ole varma siitä, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, joka on siviilioikeudellista asiaa ratkaistessaan kansallisen oikeutensa mukaisesti sidottu rikostuomion oikeusvoimaan, ottaa huomioon rikostuomioistuimen antaman unionin oikeuden vastaisen ratkaisun ja velvoittaa siviiliasiassa työnantajan suorittamaan vahingonkorvausta työntekijälle yksinomaan sillä perusteella, että työnantaja on saanut rikostuomion pimeän työn teettämisestä.

46 Cour de cassationin työ- ja sosiaalioikeudellisia asioita käsittelevä jaosto päätti tämän vuoksi lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko unionin tuomioistuimen [27.4.2017 antamassa] tuomiossa A-Rosa Flussschiff [(C-620/15, EU:C:2017:309)] [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 kohdan a alakohdasta omaksumaa tulkintaa sellaiseen lainvastaista pimeän työn teettämistä koskevaan asiaan, jossa E 101 -todistukset on annettu 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteella [asetuksen N:o 574/72] 11 artiklan 1 kohdan mukaisesti, vaikka tilanne kuului [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan soveltamisalaan sellaisten työntekijöiden osalta, jotka työskentelevät sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalaisia he ovat ja jossa toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneella lentoyhtiöllä on sivutoimipaikka, ja vaikka jo E 101 -todistuksesta, jossa työntekijän työskentelypaikaksi ilmoitetaan lentoasema ja työnantajaksi lentoyhtiö, voidaan päätellä, että todistus on hankittu vilpillisesti?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jota rikostuomioistuimen antaman tuomion oikeusvoima kansallisen oikeuden mukaan sitoo siviiliasiaa ratkaistaessa, velvoittaa siviilioikeudellisella tuomiollaan [unionin] oikeussääntöjen vastaisesti annetun kansallisen rikostuomioistuimen tuomion johdosta työnantajan maksamaan työntekijälle vahingonkorvauksia pelkästään sillä perusteella, että kyseinen työnantaja on saanut rikostuomion pimeän työn teettämisestä?”

47 Asiat C-370/17 ja C-37/18 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 22.2.2018 antamalla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys asioissa C-370/17 ja C-37/18

48 Ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten ensimmäiset kysymykset koskevat asiallisesti sitä, onko asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltion tuomioistuimet voivat oikeudenkäynnissä, joka on pantu vireille työnantajaa vastaan sellaisista teoista, joista voi käydä ilmi, että kyse on asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla annettujen E 101 -todistusten vilpillisestä hankkimisesta tai käytöstä kyseisessä jäsenvaltiossa työskentelevien työntekijöiden osalta, sivuuttaa tällaiset todistukset.

49 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käy ilmi, että kysymys on esitetty sellaisiin riita-asioihin liittyvässä tilanteessa, joissa ranskalaiset rikostuomioistuimet ovat katsoneet, että Espanjaan sijoittautuneen lentoyhtiön eli Vuelingin lentohenkilökuntaa koskevat E 101-todistukset, jotka espanjalainen sosiaaliturvalaitos oli antanut asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan – jossa on kyse työhön lähettämisestä – nojalla, olisi pitänyt antaa sen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan – joka koskee muun muassa työntekijöitä, jotka kuuluvat sellaisen kansainvälistä matkustajaliikennettä harjoittavan yrityksen lentohenkilöstöön ja jotka työskentelevät yhden tai useamman jäsenvaltion alueella ja jotka ovat sellaisen sivutoimipaikan palveluksessa, jonka kyseinen yritys on perustanut jonkin muun jäsenvaltion alueelle kuin sen, jossa sillä on kotipaikka. Nämä kansalliset tuomioistuimet ovat katsoneet, että kyseessä olevien työntekijöiden olisi pitänyt tämän jälkimmäisen säännöksen mukaisesti kuulua Ranskan eikä suinkaan Espanjan sosiaaliturvan piiriin. Ne ovat katsoneet, että kyseessä oleva lentoyhtiö oli syyllistynyt petollisiin menettelyihin, joilla se oli pyrkinyt kiertämään näiden todistusten lakisääteisiä myöntämisedellytyksiä tai sivuuttamaan ne.

50 Tässä yhteydessä on muistettava, että unionin yleisen oikeusperiaatteen mukaan oikeussubjektit eivät voi vedota unionin oikeussääntöihin vilpillisesti tai niitä väärinkäyttääkseen (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 48 ja 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

51 Asetusta N:o 1408/71 koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan E 101 -todistuksen antamiseen liittyvän vilpin toteaminen perustuu joukkoon sellaisia samansuuntaisia indisioita, joista on nähtävissä samalla sekä vilpin objektiivinen elementti, joka muodostuu siitä, että tällaisen todistuksen saamisen ja siihen vetoamisen edellytykset, joista säädetään asetuksen II osastossa, eivät ole täyttyneet, että sen subjektiivinen elementti, joka muodostuu asianomaisten tarkoituksesta kiertää todistuksen myöntämisedellytyksiä tai sivuuttaa ne sen edun saamiseksi, joka todistukseen liittyy (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 50–52 kohta).

52 Vilppi E 101 -todistuksen hankkimisessa voi näin perustua tarkoitukselliseen tekoon, kuten siihen, että lähetetyn työntekijän tai tällaisen työntekijän lähettävän yrityksen todellisesta tilanteesta annetaan virheellinen kuvaus, tai tarkoitukselliseen laiminlyöntiin, kuten siihen, että merkityksellisiä tietoja salataan asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisedellytysten sivuuttamistarkoituksessa (tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 53 kohta).

53 Käsiteltävässä tapauksessa vilpin toteamisen edellyttämän objektiivisen tekijän olemassaolon osalta on ensinnä todettava, että espanjalainen sosiaaliturvalaitos oli antanut pääasiassa kyseessä olevat E 101 -todistukset tukeutumalla asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaan, jossa säädetään, että lähetettyihin työntekijöihin sovelletaan edelleen sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon heidän työnantajansa on sijoittautunut.

54 Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan, johon ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet viittaavat, mukaan henkilö, joka kuuluu kansainvälistä lentoliikennettä harjoittavan lentoyhtiön lentohenkilökuntaan ja joka on sellaisen sivutoimipaikan tai pysyvän

edustuston palveluksessa, joka tällä yhtiöllä on muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa sillä on kotipaikka, on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella tällainen sivutoimipaikka tai kiinteä toimipaikka sijaitsee.

55 Tämän säännöksen soveltaminen edellyttää siis kahden kumulatiivisen edellytyksen täyttymistä eli yhtäältä sitä, että asianomaisella lentoyhtiöllä on sivutoimipaikka tai pysyvä edustusto jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa sillä on kotipaikka, ja toisaalta sitä, että kyseessä oleva henkilö työskentelee tällaisen yksikön palveluksessa.

56 Ensin mainitun edellytyksen osalta on huomattava, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 139–142 kohdassa todennut, että sivutoimipaikan tai pysyvän edustuston käsitteitä ei ole määritelty asetuksessa N:o 1408/71, jossa ei myöskään viitata tämän osalta jäsenvaltioiden lainsäädäntöön, minkä vuoksi niitä on tulkittava itsenäisesti. Muissa unionin oikeussäännöissä olevien näiden kanssa identtisten tai samankaltaisten käsitteiden tapaan ne on ymmärrettävä siten, että niillä tarkoitetaan tietyntyyppistä toissijaista toimipaikkaa, joka osoittaa tosiasiallisen liiketoiminnan harjoittamisen olevan luonteeltaan pysyvää ja jatkuvaa, jolla on tätä varten organisoidut aineelliset voimavarat ja henkilöstö sekä tietynasteinen autonomia suhteessa päätoimipaikkaan (ks. analogisesti tuomio 30.11.1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, 28 kohta ja tuomio 11.4.2019, Ryanair, C-464/18, EU:C:2019:311, 33 kohta).

57 Toisen edellytyksen osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EUVL 2001, L 12, s. 1) 19 artiklan 2 kohdan a kohdassa tarkoitettua työsopimuksiin sovellettavan lain määräytymistä, käy ilmi, että lentoyhtiön lentohenkilökunnan työsuhteilla on merkityksellinen liittymäkohta paikkaan, josta käsin kyseinen henkilöstö pääasiallisesti täyttää velvoitteensa työnantajaansa kohtaan. Tällainen paikka on se, josta käsin kyseinen henkilöstö työskentelee kuljetustehtävissään, paikka, johon se palaa näistä tehtävistä, sekä paikka, jossa työvälineet sijaitsevat, ja joka voi olla sama kuin henkilöstön kotiasema (ks. analogisesti tuomio 14.9.2017, Nogueira ym., C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 60, 63, 69, 73 ja 77 kohta).

58 Käsiteltävässä tapauksessa unionin tuomioistuimelle toimitetun aineiston mukaan näyttää kuitenkin siltä, että Vuelingilla oli pääasiassa kyseessä olevalla ajanjaksolla Roissy–Charles de Gaullen lentoasemalla kansallisessa oikeudessa tarkoitettu tukikohta, jota voidaan pitää asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuna sivutoimipaikkana tai pysyvänä edustustona, koska tämä yhtiö harjoitti lentoliikennettä sellaisista tiloista ja infrastruktuurista käsin, jotka muodostavat tällaisen tukikohdan, jolla vaikutti olevan tietynasteinen autonomia tukikohdan johtoon asetetun vastuuhenkilön vuoksi. Tämän aineiston perusteella voidaan myös katsoa, että kyseinen lentohenkilökunta oli kyseisessä säännöksessä tarkoitetulla tavalla tämän yksikön palveluksessa, koska se oli paikka, josta käsin henkilökunta täytti olennaiset velvoitteensa työnantajaansa kohtaan edellisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla.

59 Toiseksi unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käy petoksen subjektiivisen tekijän osalta ilmi, että Vueling oli itse toimittanut cour d'appel de Paris'lle asiakirjan, josta kävi selvästi ilmi, että työntekijät, jotka olivat heidän työnantajansa Ranskassa sijaitsevan yksikön palveluksessa, piti vakuuttaa Ranskan sosiaaliturvajärjestelmässä. Tämän aineiston voidaan lisäksi katsoa osoittavan, että Vueling oli siirtänyt lukuisten sellaisten työntekijöidensä, joista asiassa on kyse, kotiosoitteen yhtiön kotipaikkaan Espanjaan, vaikka suurin osa näistä ei ollut koskaan asunut kyseisessä jäsenvaltiossa vaan Ranskassa.

60 Edellä todettu huomioon ottaen toimivaltaiset ranskalaiset viranomaiset ja tuomioistuimet ovat voineet perustellusti katsoa saaneensa konkreettisia indisioita, jotka antavat aiheen ajatella, että Vueling oli hankkinut pääasioissa kyseessä olevat, espanjalaisen sosiaaliturvalaitoksen asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla antamat E 101 -todistukset ja vedonnut niihin

vilpillisesti, koska tämän yhtiön kyseessä olevaan lentohenkilökuntaan piti todellisuudessa soveltaa asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdassa säädettyä erityistä sääntöä, ja että henkilökunnan olisi tämän johdosta pitänyt kuulua Ranskan sosiaaliturvajärjestelmään.

61 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten indisioiden olemassaolo ei kuitenkaan sellaisenaan riitä perusteeksi sille, että asianomaiset työntekijät vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltainen laitos tai tämän jäsenvaltion tuomioistuimet toteavat lopullisesti petoksen tapahtuneeksi ja sivuuttavat E 101 -todistukset.

62 Tämän osalta on muistettava, että SEU 4 artiklan 3 kohdassa ilmaistun vilpittömän yhteistyön periaatteen, johon myös vastavuoroisen luottamuksen periaate kuuluu, mukaan E 101 -todistus sitoo – siltä osin kuin sillä pyritään helpottamaan työntekijöiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen vapaata tarjoamista – unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan toimivaltaista laitosta ja vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimia, koska todistuksella luodaan olettama siitä, että kyseessä oleva työntekijä on säännönmukaisesti vakuutettu sen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmässä, jonka toimivaltainen laitos on antanut todistuksen (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 35–40 kohta ja analogisesti tuomio 6.9.2018, Alpenrind ym., C-527/16, EU:C:2018:669, 47 kohta).

63 Niin kauan kuin E 101 -todistusta ei ole peruutettu tai todettu mitättömäksi, vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen ja tuomioistuinten on siis otettava huomioon, että asianomaiseen työntekijään sovelletaan jo sen jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädäntöä, jonka toimivaltainen laitos on antanut todistuksen (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 41 kohta).

64 Vilpittömän yhteistyön periaatteesta seuraa kuitenkin, että silloin kun vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos ilmoittaa asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaisessa menettelyssä epäilevänsä niiden seikkojen, joihin E 101 -todistuksen antaminen perustuu, ja näin niissä olevien mainintojen paikkansapitävyyttä, E 101 -todistuksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen on arvioitava uudelleen, oliko todistusten antaminen perusteltua ja tarvittaessa peruutettava todistus (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 42 ja 43 kohta).

65 Kyseisen säännöksen mukaan siinä tapauksessa, etteivät kyseessä olevat laitokset pääsisi yksimielisyyteen muun muassa tietylle erityiselle tilanteelle ominaisten tosiseikkojen arvioinnista eivätkä näin ollen siitä, mitä asetuksen N:o 1408/71 säännöstä on pidettävä merkityksellisenä sovellettavaa sosiaaliturvalainsäädäntöä määritettäessä, ne voivat kääntyä asetuksen 80 artiklassa tarkoitetun hallintokomitean puoleen näkemystensä yhteensovittamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 44 kohta).

66 Asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdalla käyttöön otetun menettelyn toimittamisella ennen kuin vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset ehkä lopullisesti toteavat petoksen, on erityinen merkitys juuri niissä tilanteissa, joissa epäillään petosta, koska sen avulla todistuksen antaneen jäsenvaltion ja vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset laitokset voivat ryhtyä vuoropuheluun ja olla tiiviissä yhteistyössä sekä selvittääkseen että kootakseen niitä tutkintavaltuuksia käyttämällä, jotka niillä on kansallisen lainsäädäntönsä nojalla, tiedot kaikista sellaisista tosiseikoista tai oikeudellisista seikoista, jotka joko poistavat tai päinvastoin vahvistavat epäilyt, jotka vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos on tuonut esiin niiden olosuhteiden osalta, joiden vallitessa kyseessä olevat E 101 -todistukset on annettu.

67 Vastaavasti tämä menettely antaa todistukset antaneelle jäsenvaltiolle mahdollisuuden, kun se pääsee varhaisessa vaiheessa osallistumaan asian selvittämiseen, vedota kontradiktorisuuden vaatimusten mukaisesti näkemykseensä niistä mahdollisista konkreettisista indisioista, joita vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos on tuonut esiin petoksen tapahtumisesta, ja saada sen näin

tarvittaessa toteamaan kyseessä olevat E 101 -todistukset mitättömiksi tai peruuttamaan ne, jos se päätyy katsomaan näiden indisioiden osoittavan, että todellisuudessa todistukset on hankittu ja että niihin on vedottu vilpillisesti.

68 Tässä yhteydessä on erityisesti korostettava sitä, että jos vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos voisi yksinomaan sillä perusteella, että on olemassa konkreettisia indisioita petoksesta, sivuttaa yksipuolisesti toisen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen antamat E 101 -todistukset, vaikka petoksen tapahtumista ei tässä vaiheessa vielä ole voitu pätevästi todeta, koska todistukset antanut laitos ei ole osallistunut asian selvittämiseen eikä niitä asian kannalta merkityksellisiä olosuhteita, joiden vallitessa todistukset on annettu, ole perusteellisesti selvitetty, kasvaisi riski siitä, että vakuutusmaksut olisi asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännöksissä vahvistetun yhden sovellettavan kansallisen lainsäädännön periaatteen vastaisesti maksettava (tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 29 kohta) vastaanottavan jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään siitä huolimatta, että vakuutusmaksuja on jo maksettu samojen työntekijöiden osalta sen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään, jonka kansallista lainsäädäntöä on näiden todistusten mukaan sovellettava.

69 Lisäksi – vaikka myöhemmin kävisikin ilmi, että vakuutusmaksuja on maksettu perusteettomasti viimeksi mainitun jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään – on olemassa riski siitä, ettei näitä vakuutusmaksuja voida palauttaa, esimerkiksi, kuten nyt tarkasteltavassa tapauksessa, kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavien vanhentumissääntöjen vuoksi, vaikkei minkäänlaista petosta olisikaan lopulta todettu.

70 Vastaavalla tavalla se, ettei asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa tarkoitettua menettelyä toimiteta, lisäisi riskiä siitä, että kyseessä olevat työntekijät kuuluisivat useamman jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään kaikkine hankaluuksineen, joita tällaisesta kumulaatiosta saattaisi aiheutua, mikä olisi vastoin palkkatyötä tekevien työntekijöiden vakuuttamista yhden sovellettavan kansallisen lainsäädännön periaatteen mukaisesti vain yhdessä sosiaaliturvajärjestelmässä sekä sovellettavan järjestelmän ennakoitavuuden ja näin oikeusvarmuuden vaatimusta (ks. vastaavasti tuomio 26.1.2006, Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, 25 kohta).

71 Menettely on siis pakollinen ennakkoedellytys sen selvittämiselle, täyttyykö petoksen tunnusmerkistö ja näin sille, että kyseessä olevien E 101 -todistusten pätevyyden ja kyseisiin työntekijöihin sovellettavan sosiaaliturvalainsäädännön osalta tehdään tarvittavat päätelmät.

72 Tästä seuraa, että sellaisten konkreettisten indisioiden olemassaolon, jotka antavat aiheen ajatella, että E 101 -todistukset on hankittu tai että niihin on vedottu vilpillisesti, ei pidä johtaa siihen, että vastaanottavan jäsenvaltion laitos yksipuolisesti toteaa petoksen ja sivuuttaa todistukset, vaan siihen, että se ryhtyy viivytyksettä asetuksen N:o 1407/81 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen menettelyyn, jotta todistukset antanut laitos, jonka puoleen vastaanottavan jäsenvaltion laitos on kääntynyt, arvioisi kohtuullisen määräajan kuluessa vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti näiden indisioiden valossa uudelleen, oliko todistusten antaminen perusteltua, ja toteaa ne tarvittaessa mitättömiksi tai peruuttaa ne, kuten edellä 64 kohdassa lainatussa oikeuskäytännössä on todettu (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 54 kohta).

73 Todettakoon tässä yhteydessä, että kun vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimessa pannaan vireille oikeudenkäynti sellaista työnantajaa vastaan, jota epäillään E 101 -todistusten vilpillisestä hankkimisesta tai käyttämisestä, se ei voi myöskään olla ottamatta huomioon asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdalla käyttöön otettua menettelyä ja sen lopputulosta (ks. analogisesti tuomio 11.7.2018, komissio v. Belgia, C-356/15, EU:C:2018:555, 96–105 kohta).

74 Tämän osalta on muistettava, että SEUT 288 artiklan toisen kohdan mukaan asetukset, kuten asetus N:o 1408/71, ovat kaikilta osiltaan velvoittavia ja niitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate, jolla on vahvistettu unionin oikeuden etusija suhteessa kaikkien jäsenvaltioiden kansalliseen oikeuteen, velvoittaa kaikki jäsenvaltioiden elimet huolehtimaan

unionin eri oikeussääntöjen täyden vaikutuksen toteutumisesta, eikä jäsenvaltioiden oikeudella voida puuttua siihen vaikutukseen, joka näillä eri oikeussäännöillä katsotaan olevan niiden alueella (ks. vastaavasti tuomio 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, 53 ja 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

75 Jos hyväksyttäisiin se, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin voisi syytetoimista vastaavan viranomaisen, tämän jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen tai kenen tahansa muun vireille panemassa oikeudenkäynnissä todeta E 101 -todistuksen mitättömäksi yksinomaan sillä perusteella, että on konkreettisia indisioita siitä, että todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti, riippumatta asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen menettelyyn ryhtymisestä tai sen kulusta, tällä säännöksellä käyttöön otettu, jäsenvaltioiden toimivaltaisten laitosten vilpittömään yhteistyöhön perustuva järjestelmä saattaisi vaarantua (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 47 kohta ja tuomio 6.9.2018, Alpenrind ym., C-527/16, EU:C:2018:669, 46 kohta). Näin sivuutettaisiin edellä 66 ja 67 kohdassa mainittu erityinen merkitys, joka tämän menettelyn toimittamisella on tilanteissa, joissa epäillään petosta.

76 Koska asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen menettelyyn ryhtymisellä voidaan saada todistukset antanut laitos toteamaan kyseessä olevat E 101 -todistukset mitättömiksi tai peruuttamaan ne, kyseisellä menettelyllä voidaan tapauksesta riippuen, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 86 kohdassa todennut, edistää prosessiekonomiaa, koska asian saattaminen jäsenvaltion tuomioistuinten käsiteltäväksi voi tämän johdosta osoittautua tarpeettomaksi.

77 Näin ollen niihin konkreettisiin indisioihin, jotka ovat antaneet aiheen ajatella, että E 101 -todistukset on hankittu tai että niihin on vedottu vilpillisesti, on voitava vedota oikeudenkäynnissä, jotta jäsenvaltion tuomioistuin päättäisi todistusten sivuuttamisesta, mutta vain, jos vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos on ryhtynyt edellä tarkoitettuun menettelyyn ja todistukset antanut laitos ei ole kohtuullisessa määräajassa arvioinut uudelleen sitä, onko todistusten antaminen ollut perusteltua, eikä ottanut kantaa vastaanottavan jäsenvaltion pyyntöön, edellyttäen kuitenkin, että henkilöillä, joiden on tällaisessa oikeudenkäynnissä väitetty hankkineen todistukset tai vedonneen niihin vilpillisesti, on mahdollisuus torjua seikat, joihin oikeudenkäynti perustuu, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaamista koskevien vaatimusten mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 54–56 kohta).

78 Vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin voi siis tällaisessa oikeudenkäynnissä sivuuttaa E 101 -todistukset vain kahden kumulatiivisen edellytyksen täyttyessä eli kun todistukset antanut laitos, jonka käsiteltäväksi jäsenvaltion toimivaltainen laitos on viivytyksettä saattanut pyynnön uuden arvion saamiseksi siitä, onko todistusten antaminen ollut perusteltua, ei ole tehnyt tällaista uutta arviointia pyynnön esittäneen laitoksen sille ilmoittamien uusien seikkojen valossa eikä ottanut kohtuullisen määräajan kuluessa kantaa tähän pyyntöön tarvittaessa joko toteamalla todistukset mitättömiksi tai peruuttamalla ne, ja kun kyseinen tuomioistuin voi näiden seikkojen perusteella todeta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaamista koskevia vaatimuksia noudattaen, että todistukset on hankittu tai että niihin on vedottu vilpillisesti (ks. vastaavasti tuomio 6.2.2018, Altun ym., C-359/16, EU:C:2018:63, 61 kohta).

79 Tästä seuraa, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu kysymys E 101 -todistusten pätevyydestä, on ensin selvitettävä, onko asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen menettelyyn ryhdytty ennen oikeudenkäynnin vireille panoa vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen esitettyä todistukset antaneelle laitokselle pyynnön niiden uudelleen arvioimiseksi ja peruuttamiseksi, ja jos näin ei ole, sen on otettava käyttöön kaikki käytettävissään olevat oikeudelliset keinot taatakseen sen, että vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos ryhtyy tähän menettelyyn.

80 Vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin, jossa on pantu vireille oikeudenkäynti työnantajaa vastaan sellaisista teoista, joista voi käydä ilmi, että kyse on E 101 -todistusten vilpillisestä hankkimisesta tai käyttämisestä, voi näin ollen todeta petoksen ja sivuuttaa todistukset vain jos se toteaa, lykättyään ensin – mikäli tämä on tarpeen – asian käsittelyä kansallisen oikeutensa nojalla, että asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaisen menettelyn viivytyksettömän aloittamisen jälkeen E 101 -todistukset antanut laitos ei ole arvioinut uudelleen näitä todistuksia eikä ottanut kohtuullisen määräajan kuluessa kantaa vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen ilmoittamiin seikkoihin tarvittaessa joko toteamalla todistukset mitättömiksi tai peruuttamalla ne.

81 Vain tällaisella tulkinnalla kyetään takaamaan asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaisen menettelyn tehokas vaikutus varmistamalla se, että asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaiset laitokset ryhtyvät viivytyksettä siinä tarkoitettuun vuoropuheluun, jotta vastanottavan jäsenvaltion tuomioistuin saisi käsiteltäväkseen saatetussa asiassa tilanteen niin vaatiessa käyttöönsä kaikki mahdollisen petoksen osoittamisen edellyttämät tiedot, kannustamalla samalla E 101 -todistuksia antavia laitoksia vastaamaan kohtuullisen määräajan kuluessa näiden todistusten uudelleen arviointia ja peruuttamista koskevaan pyyntöön uhalla, että tällaisen määräajan päätyttyä kyseinen tuomioistuin sivuuttaa kyseiset todistukset.

82 Käsiteltävässä tapauksessa unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käy kuitenkin ilmi, että cour d'appel de Paris on 31.1.2012 antamassaan tuomiossa todennut petoksen ja sivuuttanut pääasiassa kyseessä olevat E 101-todistukset ennen kuin asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan – ja 1.5.2010 alkaen asetuksen N:o 883/2004 76 artiklan 6 kohdan – mukaiseen menettelyyn, jonka soveltamista koskevista säännöistä on säädetty asetuksen N:o 987/2009 5 artiklassa, oli ryhdytty, selvittämättä ensin edes sitä, oliko näin toimittu, jotta todistukset antanut espanjalainen sosiaaliturvalaitos olisi saanut tilaisuuden arvioida todistukset uudelleen ja tarvittaessa todeta ne mitättömiksi tai peruuttaa ne.

83 On näet riidatonta, että kyseessä olevat työntekijät vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltainen laitos eli Ursaff oli ilmoittanut todistukset laatineelle espanjalaiselle laitokselle todisteista, jotka työsuojeluviranomainen oli koonnut petoksesta, saadakseen tämän laitoksen joko toteamaan pääasiassa kyseessä olevat E 101 -todistukset mitättömiksi tai peruuttamaan ne, vasta 4.4.2012 päiväämällään kirjeellä, eli vasta sen jälkeen kun cour d'appel de Paris oli antanut tuomionsa ja vasta neljän vuoden kuluttua siitä, kun työsuojeluviranomainen oli 28.5.2008 antanut tarkastuspöytäkirjansa Vuelingille tämän pimeästi teettämästä työstä.

84 Vaikka asetuksen N:o 883/2004 76 artiklan 6 kohdassa ja tuolloin voimassa olleen asetuksen N:o 987/2009 5 artiklassa tarkoitettuun menettelyyn oli jo ryhdytty, kun Cour de cassation hylkäsi 11.3.204 antamallaan ratkaisulla valituksen cour d'appel de Paris'n tuomiosta, on riidatonta, että Cour de cassation on antanut ratkaisunsa yrittämättä selvittää, missä vaiheessa todistukset antaneen espanjalaisen laitoksen ja toimivaltaisen ranskalaisen laitoksen välinen vuoropuhelu oli, ja odottamatta tämän menettelyn lopputulosta.

85 On totta, että todistukset antanut espanjalainen sosiaaliturvalaitos ei ole käsitellyt uudelleen arviointia ja todistusten peruuttamista koskevaa toimivaltaisen ranskalaisen laitoksen pyyntöä edellytetyllä ripeydellä, koska sen vastausta kahden vuoden kuluttua esitetystä pyynnöstä ei voida katsoa annetuksi kohtuullisen määräajan kuluessa, erityisesti kun otetaan huomioon asian merkitys asianomaisille ja tutkittavaksi saatettujen kysymysten luonne. Totta on myös, että ranskalainen laitos oli saattanut asian espanjalaisen laitoksen käsiteltäväksi vasta hyvin myöhään eli noin neljän vuoden kuluttua siitä, kun se oli saanut tietoonsa seikat, joiden perusteella voitiin ajatella, että kyseessä oli petos.

86 Edellä tarkastellut näkökohdat huomioon ottaen tähän sekä asiassa C-370/17 että asiassa C-37/18 esitettyyn ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion tuomioistuimet voivat oikeudenkäynnissä, joka on pantu vireille työnantajaa vastaan sellaisista teoista, joista voi käydä ilmi, että kyse on asetuksen

N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla annettujen E 101 -todistusten vilpillisestä hankkimisesta tai käytöstä kyseisessä jäsenvaltiossa työskentelevien työntekijöiden osalta, todeta petoksen ja sivuuttaa tämän johdosta tällaiset todistukset vasta sen jälkeen, kun ne ovat saaneet varmuuden

– yhtäältä siitä, että mainitun asetuksen 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen menettelyyn on ryhdytty viivytyksettä ja että todistukset antaneen jäsenvaltion toimivaltaiselle laitokselle on näin annettu tilaisuus arvioida uudelleen, onko mainittujen todistusten antaminen ollut perusteltua, niiden konkreettisten seikkojen valossa, jotka vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos on sille ilmoittanut ja joiden perusteella on aihetta ajatella, että todistukset on hankittu tai että niihin on vedottu vilpillisesti, ja

– toisaalta siitä, että todistuksen antaneen jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei ole suorittanut tällaista uudelleen arviointia eikä ottanut kohtuullisen määräajan kuluessa kantaa näihin seikkoihin tarvittaessa joko toteamalla kyseessä olevat todistukset mitättömäksi tai peruuttamalla ne.

Asioissa C-370/17 ja C-37/18 esitetty toinen kysymys

87 Ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten toinen kysymys koskee asiallisesti sitä, onko asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohtaa ja unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta tulkittava siten, että ne ovat esteenä – tilanteessa, jossa työnantajalle on vastaanottavassa jäsenvaltiossa annettu rikostuomio, joka perustuu unionin oikeuden vastaisesti tapahtuneeseen lopulliseen petoksen toteamiseen – sille, että kyseisen jäsenvaltion siviilituomioistuin, jota sitoo kansallinen oikeusperiaate rikostuomion oikeusvoimaisuudesta suhteessa siviilituomioon, velvoittaisi työnantajan yksinomaan tämän rikostuomion perusteella korvaamaan työntekijöille tai tämän jäsenvaltion eläkelaitokselle petoksesta aiheutuneen vahingon.

88 Aluksi on muistutettava oikeusvoiman periaatteen tärkeydestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden sekä hyvän lainkäytön varmistamiseksi on näet tärkeää, että käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen päättymisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (tuomio 6.10.2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, 28 kohta; 24.10.2018, XC ym., C-234/17, EU:C:2018:853, 52 kohta ja tuomio 11.9.2019, Călin, C-676/17, EU:C:2019:700, 26 kohta).

89 Unionin oikeus ei näin ollen velvoita kansallista tuomioistuinta olemaan soveltamatta kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella tuomioistuinratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka siten olisi mahdollista korjata unionin oikeuden vastainen kansallinen tilanne (tuomio 6.10.2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, 29 kohta; tuomio 24.10.2018, XC ym., C-234/17, EU:C:2018:853, 53 kohta ja tuomio 11.9.2019, Călin, C-676/17, EU:C:2019:700, 27 kohta).

90 Unionin oikeudessa ei siis edellytetä, että kansallisen lainkäyttöelimen olisi lähtökohtaisesti peruutettava oikeusvoimainen ratkaisunsa ottaakseen huomioon tulkinnan, jonka unionin tuomioistuin on omaksunut asian kannalta merkityksellisestä unionin oikeussäännöstä (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, 38 kohta; tuomio 24.10.2018, XC ym., C-234/17, EU:C:2018:853, 54 kohta ja tuomio 11.9.2019, Călin, C-676/17, EU:C:2019:700, 28 kohta).

91 Koska unionin lainsäädäntöä ei tästä ole, jäsenvaltioiden asiana on säätää sisäisessä oikeusjärjestyksessään oikeusvoiman periaatteen yksityiskohtaisesta toteuttamisesta jäsenvaltioiden menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla. Nämä säännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eikä niillä saada tehdä unionin oikeusjärjestyksessä

tunnustettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi (tehokkuusperiaate) (tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

92 Käsiteltävässä tapauksessa nousee esiin kysymys siitä, onko rikostuomion oikeusvoimaisuutta suhteessa siviilituomioon koskevan kansallisen oikeusperiaatteen, jonka mukaan siviilituomioistuin, joka lausuu samoista tosiseikoista kuin ne, joista rikostuomioistuin on lausunut, ei ensinnäkään voi kyseenalaistaa työnantajalle annettua rikostuomiota sellaisenaan, minkä lisäksi se ei myöskään voi kyseenalaistaa rikostuomioistuimen tosiseikoista tekemiä toteamuksia eikä omaksumia oikeudellisia luonnehdintoja ja tulkintoja, vaikka ne on tehty unionin oikeuden vastaisesti, tulkinta tehokkuusperiaatteen mukainen, kun tämä tuomioistuin ei ollut ottanut selvää – ennen kuin se totesi lopullisesti petoksen ja sivuutti tämän johdosta kyseessä olevat E 101 -todistukset – asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen vuoropuheluun perustuvaan menettelyyn ryhtymisestä ja sen kulusta.

93 Unionin tuomioistuin on tämän osalta todennut, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava siten, että huomioon otetaan tämän säännön merkitys koko oikeudenkäynnin, sen kulun sekä sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä. Tämän osalta on tarvittaessa otettava huomioon kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojelu, oikeusvarmuuden periaate ja oikeudenkäyntimenettelyn moitteeton kulku (tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen)

94 Käsiteltävissä asioissa on todettava, että edellä 92 kohdassa tarkasteltu oikeusvoimavaikutusta koskevan periaatteen tulkinta estää ensinnäkin asettamasta kyseenalaiseksi oikeusvoimavaikutuksen aikaansaavan rikosoikeudellisen tuomioistuinratkaisun, vaikka se sisältäisikin unionin oikeuden loukkauksen, minkä lisäksi se estää asettamasta samoja tosiseikkoja koskevassa, siviilioikeudellisessa lainkäyttömenettelyssä kyseenalaiseksi kaikki sellaiset toteamukset, jotka koskevat oikeusvoimavaikutuksen aikaansaavaan rikosoikeudelliseen tuomioistuinratkaisuun sisältyvää, näille asioille yhteistä keskeistä seikkaa (ks. analogisesti tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, 29 kohta).

95 Oikeusvoimavaikutuksen tällainen tulkinta johtaa siis siihen, että jos rikostuomioistuimen lainvoimaiseksi tullut ratkaisu perustuu siihen, että petos todetaan asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa säädetystä vuoropuheluun perustuvasta menettelystä piittaamatta, ja siihen, että E 101 -todistusten sitovaa vaikutusta tulkitaan unionin oikeuden vastaisesti, tällainen unionin oikeuden virheellinen tulkinta toistuisi kaikissa samoja tosiseikkoja koskevissa siviilituomioistuinten ratkaisuissa ilman, että unionin oikeuden vastaisesti tapahtunutta toteamista ja unionin oikeuden vastaista tulkintaa olisi mahdollista korjata (ks. analogisesti tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, 30 kohta).

96 Näin ollen on katsottava, ettei tällaisia esteitä unionin oikeussääntöjen soveltamiselle kyseisen menettelyn osalta ja E 101 -todistusten sitovalle vaikutukselle voida perustellusti oikeuttaa oikeusvarmuuden periaatteella ja että niiden on näin katsottava olevan tehokkuusperiaatteen vastaisia (ks. analogisesti tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, 31 kohta).

97 Tästä seuraa käsiteltävässä tapauksessa edellä 88–90 kohdassa lainatun oikeuskäytännön valossa, että vaikkei vastaanottavan jäsenvaltion rikostuomioistuinten Vuelingille antamaa oikeusvoimaista tuomiota voida asettaa kyseenalaiseksi, siitä huolimatta, että se on unionin oikeuden vastainen, tämä rikostuomio tai unionin oikeuden vastaisesti tapahtunut petoksen lopullinen toteaminen tai ne unionin oikeuden vastaiset oikeudelliset tulkinnat, joihin rikostuomio perustuu, eivät kuitenkaan anna jäsenvaltion siviilituomioistuimille oikeutta hyväksyä kyseisen yhtiön menettelystä vahinkoa kärsineiden työntekijöiden tai kyseisen jäsenvaltion eläkelaitoksen vahingonkorvausvaatimuksia.

98 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on sekä asiassa C-370/17 että asiassa C-37/18 vastattava, että asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohtaa ja unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on tulkittava siten, että ne ovat esteenä – tilanteessa, jossa työnantajalle on vastaanottavassa jäsenvaltiossa annettu rikostuomio, joka perustuu unionin oikeuden vastaisesti tapahtuneeseen lopulliseen petoksen toteamiseen – sille, että kyseisen jäsenvaltion siviilituomioistuin, jota sitoo kansallinen oikeusperiaate rikostuomion oikeusvoimaisuudesta suhteessa siviilituomioon, velvoittaisi työnantajan yksinomaan tämän rikostuomion perusteella korvaamaan työntekijöille tai tämän jäsenvaltion eläkelaitokselle tästä petoksesta aiheutuneen vahingon.

Oikeudenkäyntikulut

99 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 647/2005, 11 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion tuomioistuimet voivat oikeudenkäynnissä, joka on pantu vireille työnantajaa vastaan sellaisista teoista, joista voi käydä ilmi, että kyse on sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 31.3.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 631/2004, 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla annettujen E 101 -todistusten vilpillisestä hankkimisesta tai käytöstä kyseisessä jäsenvaltiossa työskentelevien työntekijöiden osalta, todeta petoksen ja sivuuttaa tämän johdosta tällaiset todistukset vasta sen jälkeen, kun ne ovat saaneet varmuuden**

   – **yhtäältä siitä, että asetuksen 84 a artiklan 3 kohdan mukaiseen menettelyyn on ryhdytty viivytyksettä ja että todistukset antaneen jäsenvaltion toimivaltaiselle laitokselle on näin annettu tilaisuus arvioida uudelleen, onko mainittujen todistusten antaminen ollut perusteltua, niiden konkreettisten seikkojen valossa, jotka vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos on sille ilmoittanut ja joiden perusteella on aihetta ajatella, että todistukset on hankittu tai että niihin on vedottu vilpillisesti, ja**

   – **toisaalta siitä, että todistuksen antaneen jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei ole suorittanut tällaista uudelleen arviointia eikä ottanut kohtuullisen määräajan kuluessa kantaa näihin seikkoihin tarvittaessa joko toteamalla kyseessä olevat todistukset mitättömäksi tai peruuttamalla ne.**

2) **Asetuksen N:o 574/72, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 647/2005, 11 artiklan 1 kohtaa ja unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on tulkittava siten, että ne ovat esteenä – tilanteessa, jossa työnantajalle on vastaanottavassa jäsenvaltiossa annettu rikostuomio, joka**

perustuu unionin oikeuden vastaisesti tapahtuneeseen lopulliseen petoksen toteamiseen – sille, että kyseisen jäsenvaltion siviilituomioistuin, jota sitoo kansallinen oikeusperiaate rikostuomion oikeusvoimaisuudesta suhteessa siviilituomioon, velvoittaisi työnantajan yksinomaan tämän rikostuomion perusteella korvaamaan työntekijöille tai tämän jäsenvaltion eläkelaitokselle tästä petoksesta aiheutuneen vahingon.

Allekirjoitukset

i — Tämän tuomion 14 kohtaan on tehty kielellisiä muutoksia sen ensimmäisen julkaisemisen jälkeen.